

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اول دوتبره نام کردگار
آنکه باشد خالق و آموزگار

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده روانشناسی و علوم اجتماعی گروه علوم اجتماعی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)

گرایش : جامعه شناسی

عنوان:

بررسی عوامل فرهنگی اجتماعی توسعه صنعت توریسم در کرمان

استاد راهنما:

دکتر حسین آقاجانی مرساء

استاد مشاور:

دکتر مرتضی ذره پرور تالی

نام پژوهشگر:

فرنوش حمیدپور بدوئی

تابستان 1392

و کرمان فصل دل انگیز زندگی گذر به تیره آرام زمین ارست...

تقدیم به پدرم و همسر خستگی یاش تقدیم به مادرم و همسر صبر و صوری یاش

تقدیر قاسم:

هر تم بدرقه راه کن ای طایر قدس
که در انارست ره مقصود من زوفه نمرم

آغاز که کردیم ما بودیم و راه و سپه و دن بر میری که صوب العبد من زود، میری که امر و ز آغازش را که من نکریم سحر اما زیبا بود، و به لطف خداوند بزرگ پروردگار ریال و جاری ریخات به پایان رسیده و هر چون همت و مساعدت ارتاد فرزانه و بزرگوار جناب آقای دکتر محمدین آقاجانی است که با بزرگواری و صعه صدر راهنای این پایان نامه را عمده داشتند و از بیچ لطفی زبست به آن دریغ نداشتند. در اینجا بر خود لازم می دانم از زحمت خالصانه و ارتادانه شان کمال تشکر را داشته و مراتب امتنان و قدردانی خود را اعلام می دارم. بنین از جناب آقای دکتر ذره پرور که مشاوره پایان نامه اینجانب را پذیرفتند و جناب آقای دکتر محمدی که راهنای شان در پیشبرد پایان نامه خزه لهریت بر منی داشته اند از زحمت و لطفشان بسیار سپاسگزارم.

همینین بر خود می دانم از جناب آقای دکتر طهر ورث شیری که با لطف و شکیبایی داری پایان نامه اینجانب را پذیرفتند کمال تشکر را دارم به پاس و راه میری که به بند فخر و دید سپاسگزارم.

همینین از همکاری و مساعدت سروران مرکز کرامان شناسی و اداره میراث فرهنگی و گردشگری و سایر دوستان و عزیزانی که به حمزه و باعش خنا و تکامل این پژوهش کرده اند تشکر و قدردانی می نمایم.

تعهذنامه اصالت پايان نامه کارشناسی ارشد

اینجانف فرنش حمیدپور بدوئی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۹۰۰۷۸۶۰۶۷ در رشته علوم اجتماعی، جامعه شناسی که در تاریخ ۱۳۹۲/۶/۱۹ از پايان نامه خود تحت عنوان: بررسی عوامل فرهنگی اجتماعی توسعه صنعت توریسم در کرمان با کسب نمره ۱۸ و با درجه عالی دفاع نموده ام، بدینوسیله متعهد می شوم:

۱- این پايان نامه، حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانف بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پايان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست، ذکر و درج کرده ام.

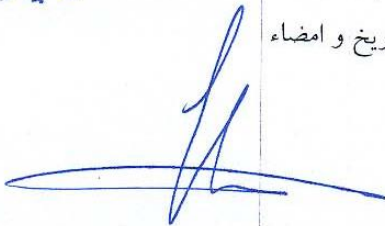
۲- این پايان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و مؤسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پايان نامه را داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد، مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی، خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانف مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچ گونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی: **فرنش حمیدپور**

تاریخ و امضاء

۱۹/۱/۱۵

بسمه تعالی

در تاریخ ۱۳۹۲/۶/۱۹

دانشجوی کارشناسی ارشد خانم فرنوش حمیدپور بدوئی از پایان نامه خود

دفاع نموده و با نمره ۱۸ به حروف هجده و با درجه عالی مورد

تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

۱۳۹۲/۶/۱۹

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

چکیده

فصل اول: کلیات تحقیق

- 1-1 مقدمه 2
- 2-1 بیان مسئله 3
- 3-1 اهمیت و ضرورت 7
- 4-1 اهداف پژوهش 9
- 5-1 سوالات پژوهش 10

فصل دوم: مروری بر پیشینه نگاشته ها و مبانی نظری پژوهش

- 1-2 بخش اول: پیشینه نگاشته ها 12
- 1-1-2 مطالعات انجام شده در سطح پایان نامه های دانشگاهی 12
- 2-1-2 مقالات انجام داخلی 14
- 3-1-2 تحقیقات خارجی 24
- 2-2 بخش دوم: نگرش کلی بر گردشگری ، مفاهیم آن 30
- 1-2-2 تاریخچه سیر و سیاحت 30
- 2-2-2 سفرنامه مارکوپولو 33
- 3-2-2 ادبیات و توریسم 37
- 4-2-2 برنامه های اول و دوم توسعه 38
- 5-2-2 واژه شناسی 42
- 6-2-2 تسهیلات جهانگردی 45
- 8-2-2 جهانگردی و گردشگری 46

49	9-2-2 گردشگری (تعاریف و مفاهیم)
50	10-2-2 انواع گردشگری
50	11-2-2 گردشگری از نظر شرعی
52	12-2-2 گردشگری به مثابه سفر زیارتی
54	13-2-2 گردشگری به مثابه تغییر اجتماعی
55	14-2-2 گونه شناسی گردشگری
55	15-2-2 تبار شناسی گردشگری
56	16-2-2 تعاریف و توصیف های گردشگری
57	17-2-2 گونه شناسی گردشگر از دیدگاه کوهن
57	18-2-2 تعریف های تاریخی فرهنگی
58	19-2-2 تعریف های هنجاری
61	3-2 بخش سوم نظریات و رویکردهای توریسم
61	1-3-2 نظریه ها و رویکردهای توسعه
62	2-3-2 عناصر سازنده توریسم پیش از پیدایش
63	3-3-2 دیدگاه اجتماعی - فرهنگی
67	4-3-2 دیدگاه اقتصادی
69	5-3-2 رویکرد زیست محیطی
71	6-3-2 لوی اشتروس
72	7-3-2 دورکیم و ون جین
74	8-3-2 رویکرد مارکسیسم
75	9-3-2 رویکرد فمینیستی
76	10-3-2 رویکرد کارکردگرایی
77	11-3-2 نولیبرالیسم اقتصادی

77	12-3-2	توسعه جایگزین
78	13-3-2	نوگرایی
78	14-3-2	وابستگی
80	15-3-2	جعفر جعفری
81	16-3-2	جان اوری و کلسکانل
84	17-3-2	ادگار شاین
85	18-3-2	نظریاتی جدید پیرامون توریسم
85	19-3-2	ون هارسل
85	20-3-2	والن اسمیت
85	21-3-2	سولومون
86	22-3-2	تیلور، فایول، وبر
86	23-3-2	سوالات پژوهش
87	24-3-2	چارچوب نظری
90	25-3-2	نتیجه گیری

فصل سوم: روش تحقیق

92	1-3	مفهوم و ماهیت علم
93	2-3	روش شناسی
94	3-3	ویژگی ها و ماهیت روش علمی
95	4-3	تکنیکها و ابزار تحقیق
96	5-3	واحد تحلیل
96	6-3	جامعه آماری و تعیین حجم نمونه
97	7-3	سوات (swot)

99	1-7-3 تحلیل swot (تحلیل محیط داخلی و خارجی ناحیه)
102	8-3 برنامه ریزی کاربردی عملیاتی
102	9-3 مفاهیم
102	10-3 گردشگری
103	11-3 گردشگر
103	12-3 مفاهیم سفر، مسافر

فصل چهارم: یافته های تحقیق

106	1-4 بخش اول: معرفی شهر کرمان
106	1-1-4 کرمان
107	2-1-4 جاذبه های گردشگری استان کرمان
110	3-1-4 شهرستان کرمان
111	4-1-4 آب و هوای استان کرمان
113	5-1-4 وجه تسمیه کرمان
114	6-1-4 بنای اولیه کرمان
115	7-1-4 قابلیت ها، امکانات و فرصت های گردشگری در استان کرمان
116	8-1-4 جاذبه های تاریخی
117	9-1-4 قلاع و ارگ های استان
119	10-1-4 آثار کهن و روستاهای
120	11-1-4 بناهای ویژه
122	12-1-4 کاروانسراها
124	13-1-4 برج ها
125	14-1-4 بازارها

127	15-1-4 مساجد
128	16-1-4 حمام ها
130	17-1-4 یخدان ها
131	18-1-4 آب انبارها
131	19-1-4 زورخانه
131	20-1-4 آتشکده ها
133	21-1-4 خانه ها
134	22-1-4 گنبدها، قبه ها و اماکن مقدسه
135	23-1-4 موزه ها
137	24-1-4 باغ ها
139	25-1-4 غارها
139	26-1-4 کویر، کلوت و گندم بریان
142	27-1-4 مدارس کرمان (قدیمه)
143	28-1-4 جاذبه های فرهنگی و مذهبی
146	29-1-4 صنایع دستی کرمان
146	30-1-4 پته
151	31-1-4 قالی
156	32-1-4 جشنها و آیین ها در کرمان (جشن سده سوزی)
161	33-1-4 مفاخر و مشاهیر
165	34-1-4 بزرگان معاصر
168	2-4 بخش دوم: زیر ساختهای گردشگری کرمان
168	1-2-4 پتانسیل تاریخی کرمان
171	2-2-4 پتانسیل رفاهی

175	3-2-4 پارکها و فضای سبز
176	4-2-4 جمعیت و رشد سالانه
177	5-2-4 پتانسیل جاده ای کرمان
182	6-2-4 جاذبه های اقتصادی
184	7-2-4 پتانسیلهای صنعت و معدن
187	8-2-4 سرمایه گذاری گردشگری در کرمان
191	9-2-4 جایگاه استان کرمان در صنعت جهانگردی
192	10-2-4 اهداف و توسعه جهانگردی استان کرمان
193	11-2-4 پیش بینی تعداد گردشگران داخلی و خارجی
194	12-2-4 پیش بینی تعداد گردشگران خارجی
195	13-2-4 پیش بینی تعداد گردشگران داخلی استان
201	14-2-4 اولویت عوامل جذب گردشگر به کرمان
202	3-4 بخش سوم: یافته های پژوهش
204	1-3-4 عوامل موثر داخلی بر توسعه توریسم در کرمان
208	2-3-4 عوامل موثر خارجی بر توسعه توریسم در کرمان
211	3-3-4 تحلیل نقاط قوت ، ضعف ، فرصت و تهدیدها
217	4-3-4 تحلیل swot
218	5-3-4 راهبردها و استراتژی ها
218	6-3-4 استراتژی های رقابتی تهاجمی (SO)
219	7-3-4 استراتژی های بازنگری (WO)
221	8-3-4 استراتژی های تنوع (ST)
222	9-3-4 استراتژی های تدافعی (WT)

فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات

225 ..... 1-5 نتیجه گیری

228 ..... 2-5 پیشنهادات در سطح ملی

229 ..... 3-5 پیشنهادات در سطح منطقه ای

232 ..... ضمائم و پیوست ها

عکسهای جاذبه های توریستی

عکسهای قدیم کرمان

فهرست منابع

پرسشنامه

چکیده انگلیسی

فهرست جداول

صفحه	عنوان
44	جدول شماره 1-2 گونه شناسی گردشگر از دیدگاه اسمیت (1977)
54	جدول شماره 2-2 گردشگری و تغییر اجتماعی
55	جدول شماره 3-2 دوره های تاریخی مدرنیته ی شکل گیری گردشگری
56	جدول شماره 4-2 تعاریف و توصیف های گردشگری
66	جدول شماره 5-2 اثرات فرهنگ
69	جدول شماره 6-2 اثرات اقتصادی
70	جدول شماره 7-2 اثرات زیست محیطی
87	جدول شماره 8-2 نظریات توریسم
100	جدول شماره 1-3 سوات
101	جدول شماره 2-3 استراتژی های سوات
107	جدول شماره 1-4 شهرستان های استان کرمان
116	جدول شماره 2-4 آثار تاریخی شناسایی و ثبت شده
143	جدول شماره 3-4 محله های قدیمی کرمان
168	جدول شماره 4-4 بازدیدکنندگان و فروش بلیط جاذبه های تاریخی
168	جدول شماره 5-4 آمار بازدید از چهار جاذبه های شاخص کرمان
169	جدول شماره 6-4 آمار ورودی، اقامت و بازدید
170	جدول شماره 7-4 بازدیدکنندگان از بناهای تاریخی
170	جدول شماره 8-4 بازدیدکنندگان از موزه ها و بناهای تاریخی
172	جدول شماره 9-4 واحدهای اقامتی
173	جدول شماره 10-4 تعداد اقامتگاههای عمومی
173	جدول شماره 11-4 تعداد تخت تأسیسات اقامتی

- جدول شماره 4-12 تعداد اتاق تأسیسات اقامتی 174
- جدول شماره 4-13 تأسیسات اقامتی 174
- جدول شماره 4-14 جمعیت و متوسط رشد سالانه 176
- جدول شماره 4-15 انواع راه های تحت حوزه استحفاظی 177
- جدول شماره 4-16 میلیون تن کیلومتر طی شده عبوری از استان در سال 1389 178
- جدول شماره 4-17 میلیون تن کیلومتری عبوری در سال 1386 179
- جدول شماره 4-18 تعداد ناوگان حمل و نقل عمومی در سال 1389 181
- جدول شماره 4-19 تعداد تونل ها و پل ها و راهدارخانه ها 181
- جدول شماره 4-20 تعداد مسافر و بار خالص حمل شده از ایستگاه های راه آهن 182
- جدول شماره 4-21 مقدار و ارزش تولید مواد معدنی 186
- جدول شماره 4-22 قابلیت سنجی 187
- جدول شماره 4-23 قابلیت سنجی 189
- جدول شماره 4-24 قابلیت سنجی 190
- جدول شماره 4-25 آمار بازدیدکنندگان از جاذبه های استان طی سالهای 86-1373 191
- جدول شماره 4-26 پیش بینی تعداد و درآمد حاصل از ورود گردشگران 194
- جدول شماره 4-27 برآورد تعداد گردشگران خارجی استان 195
- جدول شماره 4-28 برآورد تعداد گردشگران داخلی 197
- جدول شماره 4-29 برآورد تعداد گردشگران داخلی و خارجی 198
- جدول شماره 4-30 سن پاسخگویان 199
- جدول شماره 4-31 جنس پاسخگویان 199
- جدول شماره 4-32 وضعیت تأهل پاسخگویان 199
- جدول شماره 4-33 تحصیلات پاسخگویان 200
- جدول شماره 4-34 محل تولد پاسخگویان 200

- جدول شماره 4-35 وضعیت ورود و استقبال گردشگران..... 200
- جدو شماره 4-36 عوامل جذب گردشگر به کرمان..... 201
- جدول شماره 4-37 اولویت گروه اجتماعی گردشگران 202
- جدول شماره 4-38 مدت سفر به کرمان..... 202
- جدول شماره 4-39 گردشگران بیشتر در چه فصلی از سال به کرمان سفر می کنند..... 203
- جدول شماره 4-40 وضعیت گردشگری در کتاب بخش های اقتصادی 203
- جدول شماره 4-41 وضعیت گردشگری در کنار بخش های اقتصادی از نظر ایجاد درآمد 204
- جدول شماره 4-42 نقاط قوت درونی 205
- جدول شماره 4-43 نقاط ضعف درونی 205
- جدول شماره 4-44 فرصت ها بیرونی 208
- جدول شماره 4-45 تهدیدهای بیرونی 210
- جدول شماره 4-46 ماتریس تحلیلی (SWOT) (رتبه بندی و اولویت سنجی قوت)..... 212
- جدول شماره 4-47 ماتریس تحلیلی (SWOT) (رتبه بندی و اولویت سنجی ضعف ها)..... 213
- جدول شماره 4-48 ماتریس تحلیلی (SWOT) (رتبه بندی و اولویت سنجی فرصت ها)..... 215
- جدول شماره 4-49 ماتریس تحلیلی (SWOT) (رتبه بندی و اولویت سنجی تهدیدها)..... 216

فهرست نمودارها

صفحه	عنوان
169.....	نمودار شماره 4-1 تعداد بازدید کنندگان از موزه ها و بناهای تاریخی
175.....	نمودار شماره 4-2 تعداد مجتمع خدماتی - رفاهی فعال استان
176.....	نمودار شماره 4-3 رشد جمعیت استان
177.....	نمودار شماره 4-4 طول راه های استان
178.....	نمودار شماره 4-5 کیلومتر عبوری استان در سال 1386
179.....	نمودار شماره 4-6 کیلومتر طی شده عبوری در سال 1386
181.....	نمودار شماره 4-7 ناوگان حمل بار و حمل مسافر
187.....	نمودار شماره 4-8 سرمایه گذاری در صنعت و معدن

فهرست نقشه ها

صفحه	عنوان
105.....	نقشه 4-1 نقشه هوایی کرمان
112.....	نقشه 4-2 نقشه بادهای موسمی

فهرست اشکال

صفحه	عنوان
47	شکل شماره 1-2 وضعیت جهانگردی در عصر حاضر.....
48	شکل شماره 2-2 بار مفهومی نهفته در گردشگری.....

فهرست تصاویر

صفحه	عنوان
118.....	تصویر شماره 4-1 قلعه اردشیر کرمان
119.....	تصویر شماره 4-2 قلعه اردشیر کرمان
121.....	تصویر شماره 4-3 تخت دریا قلی بیگ
123.....	تصویر شماره 4-4 کاروانسرای گنجعلی خان
124.....	تصویر شماره 4-5 کاروانسرای وکیل
126.....	تصویر شماره 4-6 بازار چهار سوق کرمان
128.....	تصویر شماره 4-7 مسجد ملک
129.....	تصویر شماره 4-8 حمام گنجعلی خان
130.....	تصویر شماره 4-9 یخدان مویدی
133.....	تصویر شماره 4-10 آتشکده زرتشتیان
135.....	تصویر شماره 4-11 گنبد جبلیه
136.....	تصویر شماره 4-12 باغ و موزه هرندی
138.....	تصویر شماره 4-13 باغ شاهزاده ماهان
139.....	تصویر شماره 4-14 عکس هوایی باغ شاهزاده
140.....	تصویر شماره 4-15 کلوته های کویر
141.....	تصویر شماره 4-16 نقشه کلوته های کویر
142.....	تصویر شماره 4-17 کلوته های کویر
148.....	تصویر شماره 4-18 پته دوزی
149.....	تصویر شماره 4-19 پته دوزی
150.....	تصویر شماره 4-20 پته
152.....	تصویر شماره 4-21 قالی کرمان